

Postanowienie z dnia 22 września 2008 r.

III SW 7/08

Wpłata na rzecz partii politycznej z rachunku bankowego stanowiącego „konto firmowe” jest zgodna z art. 25 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 79, poz. 857 ze zm.) tylko wówczas, gdy zostanie dokonana przez osobę fizyczną prowadzącą działalność gospodarczą i zostanie wyraźnie wskazane, że wpłata pochodzi od takiej osoby dysponującej rachunkiem.

Przewodniczący SSN Józef Iwulski, Sędziowie: SN Małgorzata Gersdorf, Beata Gudowska (sprawozdawca), Zbigniew Korzeniowski, Zbigniew Myszka, Romualda Spyt, Sędzia SA Halina Kuryło.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 22 września 2008 r. sprawy ze skargi Partii Kobiet na uchwałę Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 21 lipca 2008 r. w przedmiocie odrzucenia sprawozdania finansowego,

o d d a l i ł skargę.

U z a s a d n i e

Partia Kobiet przedłożyła Państwowej Komisji Wyborczej sprawozdanie o źródłach pozyskania środków finansowych w 2007 r., do którego żadna partia polityczna, stowarzyszenie lub fundacja, której statut przewiduje działania związane z analizą finansowania partii politycznych, nie zgłosiły zastrzeżeń. Partia wykazała w sprawozdaniu przychody pochodzące ze środków pozyskanych na posiadane przez nią rachunki bankowe w łącznej wysokości 47.515,78 zł, w tym z tytułu składek członkowskich - 22.148,00 zł, darowizn od osób fizycznych -13.886,00 zł, wpisowego - 9.888,00 zł oraz działalności własnej - 1.367,00 zł. W punkcie VI sprawozdania wykazała kwotę 226,78 zł, składającą się z wpłat przekazanych na jej konto od podmiotów niebędących osobami fizycznymi. Środki te, jak wynika z oświadczenia skarbnika partii, nie zostały zwrócone wpłacającym, lecz przyjęte przez partię. W

okresie sprawozdawczym na rachunku Funduszu Wyborczego Partii Kobiet w Banku [...] zgromadzono przychody z darowizn od osób fizycznych (63.298,38 zł), z wpłat własnych partii (17.320,00 zł) oraz odsetek od środków zgromadzonych na rachunku bankowym (90,24 zł), w łącznej kwocie 80.768,62 zł. W dniu 18 października 2007 r. na ten rachunek wpłynęła kwota 60 zł pochodząca od osoby prawnej i została przez Partię przyjęta. Partia Kobiet w dniach 27 marca 2008 r. (kwota 60 zł) oraz 11 kwietnia 2008 r. (kwota 226,78 zł) przekazała środki finansowe w łącznej kwocie 286,78 zł, które uległy przepadkowi na rzecz Skarbu Państwa.

Państwowa Komisja Wyborcza, na podstawie przedłożonego sprawozdania, opinii i raportu biegłego rewidenta załączonych do sprawozdania dokumentów oraz udzielonych przez partię wyjaśnień i uzupełnień, stwierdziła naruszenie art. 25 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r., Nr 79, poz. 857 ze zm.) i na podstawie jej art. 38a ust. 1 pkt 3 oraz ust. 2 pkt 4 postanowiła odrzucić sprawozdanie Partii Kobiet o źródłach pozyskania środków finansowych, w tym o kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania oraz o wydatkach poniesionych ze środków Funduszu Wyborczego w 2007 r.

W skardze, obejmującej postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej w całości, Przewodnicząca Partii, kwestionując treść złożonego sprawozdania finansowego, zarzuciła błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia przez uznanie, że poszczególne kwoty pozyskane przez Partię na rachunki bankowe, wymienione w pkt VI sprawozdania, składające się na kwotę 226,78 zł, oraz kwota 60 zł, która wpłynęła na rachunek Funduszu Wyborczego w dniu 18 października 2007 r., zostały przyjęte z niedozwolonych źródeł, czyli od podmiotów niebędących osobami fizycznymi, oraz od osoby niebędącej obywatelem polskim. W uzasadnieniu podała, że przez przelanie kwoty 45 zł w dniu 27 lipca 2007 r. z rachunku firmy E. spółki cywilnej w W. przy ul. G., zawartej przez Krystynę C. i Stanisława Ł., Krystyna C. - jako osoba fizyczna - uiściła składkę członkowską za rok 2007. Przelewy na rachunek regionu kujawsko-pomorskiego w dniach 6 września 2007 r. (15 zł) i 18 grudnia 2007 r. (25 zł), także z tytułu składek, choć dokonane z rachunku firmy „S.” (męża członkini) zarejestrowanej pod adresem jej zamieszkania, M., ul. R., pochodziły od Hanny S. - osoby fizycznej, tak samo jak od Zdzisławy G. pochodziły dwie kwoty po 15 zł przebrane w dniach 28 września i 24 grudnia 2007 r., choć źródłem przelewu był rachunek firmy C. Witold G., G., ul. W. Dodatkowo skarżąca wskazała na kwotę 50 franków szwajcarskich (111, 78 zł), stanowiącą darowiznę od „J.Ż. ze Szwajcarii”, co

do której „najprawdopodobniej nastąpiły trudności ze zwrotem za granicę, ponieważ brak numeru konta darczyńcy” i nie zostało wyjaśnione, czy osoba ta jest obywatelką polską zamieszkałą za granicą. Zasilający Fundusz Wyborczy przelew w kwocie 60 zł, z przeznaczeniem na wieczór wyborczy, pochodził z rachunku prowadzącej jednoosobowo działalność gospodarczą firmy Anny C. I., zarejestrowanej w jej miejscu zamieszkania, na podstawie czego skarżąca domniemywała, że pochodzi od osoby fizycznej. W konkluzji skarżąca wywiodła, że mimo błędnego oświadczenia skarbnika Partii Kobiet z dnia 19 czerwca 2008 r., wszystkie wpłaty zostały dokonane przez osoby prywatne prowadzące działalność gospodarczą, co do których nie można domniemywać, że są osobami prawnymi. Powołała się przy tym na postanowienie z dnia 1 października 2007 r., III SW 8/07, w którym Sąd Najwyższy potwierdził, że zgodnie z art. 2 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. Prawo działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 101, poz. 1178 ze zm.) nie każdy przedsiębiorca jest osobą prawną.

Państwowa Komisja Wyborcza, odnosząc się do podniesionych w skardze zarzutów, wskazała, że wpłata w kwocie 45 zł z dnia 27 lipca 2007 r. dokonana została z rachunku bankowego „wieloosobowej spółki cywilnej”, w związku z czym nie jest jasne, czy faktycznie pochodzi od Krystyny C., a nie od drugiego współnika E. s.c., choć ostatecznie należałoby uznać, że wpłaty te pochodziły od spółki. Podniosła dalej, że w treści sprawozdania finansowego Partii Kobiet, załącznikach do tego sprawozdania oraz udzielonych przez skarbnika Partii wyjaśnieniach brak jakiegokolwiek wzmianki wskazującej, że wpłaty z dnia 6 września 2007 r. oraz z dnia 18 grudnia 2007 r. (łącznie 40 zł) dokonane z rachunku firmy „S.”, pochodziły od Hanny S. Jej nazwiska brak również w załączonych do sprawozdania finansowego wykazach osób opłacających składki członkowskie i dokonujących darowizn na rzecz partii (załączniki nr 1 i 2 do sprawozdania). Z załącznika nr 3 do sprawozdania wynika tylko, że wpłacającym był „S.”. Jego firma, której pełna nazwa brzmi „Firma S.” Marian S., zgodnie z art. 43⁴ k.c., nie należy do Hanny S., w związku z tym wpłata ta nie może być uznana za pochodzącą od Hanny S. Także wpłaty z dnia 28 września 2007 r. oraz 24 grudnia 2007 r. (po 15 zł) zostały dokonane z rachunku firmy C. Witold G., która nie należy do Zdzisławy G., wskazanej przez skarżącą jako wpłacająca powyższe środki, gdyż faktycznie wpłacającym była firma C. Witold G., tj. podmiot niebędący osobą fizyczną. Odnośnie do wpłaty z dnia 27 września 2007 r. w kwocie 50 franków szwajcarskich (równowartości 111,78 zł) Państwowa Komisja Wyborcza

podniosła, że skarżąca sama potwierdziła, że wpłata ta mogła zostać dokonana przez osobę niebędącą obywatelem polskim.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Powodem odrzucenia przez Państwową Komisję Wyborczą sprawozdania Partii Kobiet o źródłach pozyskania środków finansowych w 2007 r. na podstawie art. 38a ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 79, poz. 867 ze zm.) było ustalenie, że Partia ta przyjęła środki finansowe ze źródeł niedozwolonych, tj. od podmiotów niebędących osobami fizycznymi, oraz od osoby fizycznej, niemającej miejsca zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej i niebędącej obywatelem polskim (art. 25 ust. 2 pkt 1). Ustalenie, że wpłaty pochodziły od cudzoziemki i osób prawnych, zostało dokonane na podstawie danych ujętych w sprawozdaniu, w tym przede wszystkim w adnotacji w jego pkt VI, wyjaśnień i oświadczeń skarbnika Partii oraz historii transakcji zarejestrowanych przez bank prowadzący jej rachunek.

Temu ustaleniu nie przeciwstawiono się skutecznie. Zawarta w skardze argumentacja, ograniczająca się jedynie do sugestii, by na podstawie pewnych przesłanek, takich jak siedziba przedsiębiorcy, wyprowadzić domniemanie, że określony przedsiębiorca nie jest osobą prawną, lecz fizyczną, była chybiona. Nie było także wystarczające odwołanie się do ogólnych stwierdzeń zawartych w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 1 października 2007 r., III SW 8/07, że art. 2 ust. 2 i 3 Prawa działalności gospodarczej definiuje przedsiębiorcę jako osobę fizyczną, osobę prawną oraz niemającą osobowości prawnej spółkę prawa handlowego, która zawodowo, we własnym imieniu podejmuje i wykonuje działalność gospodarczą, gdyż stwierdzenie to nie wyjaśnia, czy konkretna wpłata na konto bankowe Partii dokonana z tzw. rachunku firmowego w rzeczywistości pochodziła od osoby fizycznej.

Podzielając racje towarzyszące decyzji ustawodawcy o wykluczeniu osób prawnych z możliwości finansowania partii politycznych, trzeba stwierdzić, że dopuszczalne jest zasilenie ich majątku tylko z rachunku bankowego należącego do osoby fizycznej (z zastrzeżeniem art. 25 ust. 2, art. 24 ust. 4 i 7, art. 28 ust. 1 ustawy o partiach politycznych oraz przepisów ustaw dotyczących wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz wyborów do Parla-

mentu Europejskiego w zakresie dotacji podmiotowej). Wpłaty na rzecz partii politycznej z rachunku bankowego należącego do osoby występującej pod firmą („konto firmowego”) jest zgodne z art. 25 ust. 1 ustawy o partiach politycznych tylko wówczas, gdy osoba wpłacająca prowadzi działalność jako osoba fizyczna i gdy zostanie wyraźnie wskazane, że pochodzą one od osoby dysponującej rachunkiem. Jest wprawdzie oczywiste, że składki partyjne opłacać mogą tylko osoby fizyczne i tylko za siebie, gdyż tylko one mogą być członkami partii (art. 2 ust. 1 ustawy), jednak gdy dokonują tego za pośrednictwem rachunku bankowego własnego, będącego rachunkiem osoby prowadzącej działalność gospodarczą, nie może powstać wątpliwość, że właściciel rachunku jest przedsiębiorcą występującym w obrocie jako osoba fizyczna.

Trafne jest stanowisko Państwowej Komisji Wyborczej, że wszelkie wyjątki od zasady przekazywania środków finansowych na rzecz partii politycznych jedynie przez osoby fizyczne powinny być interpretowane w sposób zwięzający, z uwzględnieniem innych przepisów ustawy, w tym w szczególności art. 23a, realizującego konstytucyjną zasadę jawności źródeł finansowania partii politycznych. Wynikająca z art. 25 ust. 1 ustawy zasada przekazywania na rzecz partii politycznej środków finansowych jedynie przez osoby fizyczne oznacza więc nie tylko wyłączenie jakiegokolwiek finansowania partii przez osoby prawne, lecz także konieczność dokonywania tych wpłat osobiście przez darczyńców, a nie za pośrednictwem podmiotów trzecich, dlatego też - zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 18 lutego 2003 r. w sprawie sprawozdania o źródłach pozyskania środków finansowych (Dz.U. Nr 33 poz. 269) - konieczne jest podanie imienia, nazwiska i miejsca zamieszkania osób wpłacających.

Wpłaty określone w sprawozdaniu Partii Kobiet jako „korzyści majątkowe przekazane partii z naruszeniem przepisów ustawy” nie zostały w ten sposób spersonalizowane, a w każdym razie nie wynika to z adnotacji na rachunku bankowym Partii w Banku [...], do których odwołuje się skarga.

Należy także wskazać, że w myśl art. 34b ust. 2 ustawy o partiach politycznych, do rozpoznania skargi stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym i - jak stanowi art. 13 § 2 k.p.c. - odpowiednio przepisy o procesie. Postępowanie dowodowe przed Sądem Najwyższym jest zatem dopuszczalne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1 października 2007 r., III SW 8/07, OSNP 2008 nr 13-14, poz. 210, a także z dnia 8 marca 2005 r., III SW 2/05, OSNP 2005 nr 18, poz. 295).

Jeżeli więc motywem złożenia skargi było przekonanie przewodniczącej Partii, że wbrew błędnemu oświadczeniu skarbnika Partia nie uzyskała żadnych środków z niedozwolonych źródeł, to nic nie stało na przeszkodzie złożeniu stosownych dowodów wykazujących prawdziwość tego twierdzenia. W postępowaniu, na które powołała się skarżąca, celem wykazania, że nie uzyskała finansowania przez osoby prawne i cudzoziemców Partia przedstawiła dowody w postaci notarialnie poświadczonych kserokopii dokumentów tożsamości osób uważanych przez Państwową Komisję za cudzoziemców, z których wynikało, że są obywatelami polskimi, oraz wyciągi z rejestrów podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, z których wynikało, że są to osoby fizyczne.

Partia Kobiet nie zaoferowała żadnego dowodu w celu podważenia oświadczenia jej skarbnika, choć zasadniczo tylko w jednym wypadku wystarczające były dowody, którymi dysponowała Państwowa Komisja Wyborcza, a możliwa była odmienna ich ocena. Chodzi o kwotę 45 zł przelaną z konta spółki cywilnej E., gdyż podmiotowość publicznoprawna takiej spółki (por. ustawę z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej, Dz.U. Nr 88, poz. 439 ze zm., ustawę z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników, jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 269, poz. 2681 ze zm.) nie uchyła jej usytuowania w systemie prawnym jako umowy cywilnoprawnej, w związku z czym spółka cywilna nie ma osobowości prawnej ani wyodrębnionego majątku, więc długi i wierzytelności nie odnoszą się nigdy do spółki, a zawsze do jej wspólników - osób fizycznych.

Ma to jednak znaczenie marginalne, gdyż w pozostałych wypadkach oparcie skargi Partii Kobiet wyłącznie na dowodach przedstawionych Państwowej Komisji Wyborczej, bez zaoferowania dowodów na poparcie twierdzeń przeciwnych wobec zawartych w sprawozdaniu finansowym i pochodzących od samej Partii, było niewystarczające.

Mając to na względzie skargę, w której nie podano okoliczności wskazujących na bezpodstawność odrzucenia sprawozdania, Sąd Najwyższy oddalił.

=====